

MÖLNDALS
KOMMUNS
VAPEN

**MÖLNDALS KOMMUNS
VAPEN**

MÖLNDALS KOMMUNS VAPEN

AV
BERTHOLD WIKLUND

UTGIVARE
MÖLNDALS KOMMUN

*Särtryck ur
Mölnåls Hembygdsförening's årsskrift 1973
"Mölnåls Vapen 50 år"*

Eftertryck tillåtes om källan angives

MÖLNDALS KOMMUNS VAPEN

*Fastställt av Kungl. Maj:t den 15 februari 1924 för Mölndals stad
och den 4 februari 1972 för Mölndals kommun*

Följande artikel skall behandla tillkomsten av Mölndals vapen och förklara innebörden av symbolerna i vapenskölden. Först skall dock lämnas en kortare redogörelse över städernas rätt att föra vapen samt därefter en kort redogörelse över vissa heraldiska uttryck och symboler, för att läsaren dels skall få en förklaring till de emblem, som aktualiserades i samband med utformningen av stadens vapen, dels skall känna finessen i riksheraldikerns kommentarer till ett av staden framlagt förslag till vapen.

Kortfattad historik över städernas och kommunernas bruk att använda vapen

I Konung Magnus Erikssons landslag omkring år 1360 stadgades att var stad skulle ha sitt märke. Förordningen har troligen inneburit, att städerna själva fick bestämma om sina märkens utformning. Föreskriften i landslagen har haft stor betydelse för utformningen av städernas sigill och vapen. Sigillen, som i vissa fall var av vapenmässig karaktär, har senare i en del fall legat till grund för utformningen av ett sentida stadsvapen.

Av landets städer har Malmö det äldsta, fastställda vapnet. Det erhöles av Erik av Pommern år 1437, under den danska tiden. Först i slutet av 1500-talet började den svenska statsmakten att genom föreskrifter reglera vapnens utformning. Under 1600-, 1700- och 1800-talen tillkom nya städer och därvid lämnades i de flesta fall i privilegiebrevet en kortfattad beskrivning på sigillbildens innehåll. De flesta städers vapen har blivit fastställda under 1900-talet.

Det första steget mot heraldisering är bildens insättande i sköld, d v s att göra vapen av sigillbilden. Detta innebar både en stilisering enligt heraldikens krav och icke minst en färgsättning av vapnens olika symboler. Detta komplicerade arbete åtog sig Riksheraldikerämbetet att lösa i början av 1900-talet och utfördes i samråd med städerna.

Rätten för städerna att få bära vapen torde ha varit en följd av deras privilegierade ställning. Under vårt århundrade har städernas privilegierade ställning upphört och köpingar och landskommuner fått allt större

betydelse. Den 1 januari 1971 upphörde de gamla begreppen stad, köping och landskommun och i stället infördes den gemensamma benämningen kommun.

Den första landskommun som erhöll Kungl. Maj:ts fastställelse av kommunvapen var Kinna i Älvsborgs län på 1930-talet.

Beträffande bruket att förse städernas vapen med murkrona skriver statsheraldiker C G U Scheffer i sin bok "Svensk vapenbok för landskap, län och städer" följande:

"En stads vapen kan enligt ett sent tillkommet kontinentalt bruk förSES med murkrona. Då denna i likhet med andra kronor är att betrakta som ett värdighetstecken, bör den endast föras av stadens myndigheter och institutioner. Murkronan är gyllene och tegelmurad. Den består av en krenelerad kronring, från vilken uppskjuter fem krenelerade hängtorn, vartdera försett med ett smalt fönster."

Landskommuner och köpingar hade emellertid ej rätt att förse sina vapen med murkrona.

Termer och förklaringar som har anknytning till Mölnalds vapen ¹⁾

Heraldiken tillhör icke de mera lättillgängliga kunskaperna och de flesta av oss har kanske någon gång stått undrande inför gamla begravningsvapen uppsatta i kyrkor eller försökt att tolka olika kommunvapen. Vapenskölden indelas i fält med olika benämningar och i fälten ingående symboler har sin särskilda betydelse.

I det följande skall endast upptagas de termer och förklaringar som omnämnes i samband med tillkomsten av Mölnalds vapen.

BALK

"Styckas en sköld två gånger från höger till vänster (heraldiskt) kallas mellersta fältet för balk, under förutsättning att det (som regel) upptar en tredjedel av sköldens hela yta och de övriga fälten har sinsemellan samma färg. En smal balk kallas kavle och en ännu smalare för sträng (som också kan beteckna en smal bjälke). Se fig."

GINBALK

”Ginstyckas ett fält två gånger från vänster till höger (heraldiskt) kallas mellersta fältet för ginbalk under förutsättning att det (som regel) upptar en tredjedel av sköldens hela yta och att de övriga fälten har sinsemellan samma färg. — En smal ginbalk kallas kavle och en ännu smalare ginsträng. Se fig.”

”Bastardsträngen utmärker oäkta börd och utgörs av en sträng (Se balk) lagd ginbalkvis.”

BJÄLKE

”Delas en sköld av två vågräta skuror, kallas mellersta fältet för bjälke, under förutsättning att det (som regel) upptar en tredjedel av sköldens hela yta och de övriga fälten har sinsemellan samma färg.”

”En smal bjälke kallas för bälte eller sträng. Se fig.”

Tillkomsten av Mölndals stads vapen

Mölndals stad bildades den 1 januari 1922 av Mölndals municipalsamhälle och den forna Fässbergs socken. I samband med stadstillblivelsen aktualiserades frågan om vapen för staden av dåvarande riksheraldikern greve Adam Lewenhaupt, som den 9 januari 1922 i skrivelse till stadsstyrelsen i Mölndal anförde:

”Sedan Mölndal blivit stad tillkommer det mig att föreslå vapen för staden och får jag därför framställa förfrågan, huruvida vederbörande i berörda avseende har några särskilda önskningar.”

Ärendet upptogs till behandling på allmänna rådstugan å kommunalhuset vid Mölndals torg söndagen den 15 januari 1922 under § 8 i protokoll:

”Föredrogs en skrivelse från riksheraldikern ställd till stadsstyrelsen i Mölndal med förfrågan, huruvida stadsstyrelsen hade några särskilda önskemål med avseende å stadens vapen.

För att avge svar å berörda skrivelse och därvid framföra de önskemål, som kunna synas lämpliga, beslöts utse en kommitté.

Som lagligt val av kommitté ej kunde företagas, tillfrågades rådstugans deltagare om de personer, som blevo nämnda, frivilligt åtog sig uppdraget.

Frågan besvarades med enhälligt ja.

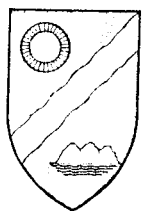
Till kommittéerade utsågos herrar Kamrer A. Wallerstedt, Handl. Eric Johansson, Landsfiskal S. Elfving och undertecknad ordförande som den sammankallande.

Rådstugans deltagare uppmanades, att om några önskemål med avseende å staden Mölndals vapen förefanns snarast insända uppgifter härå till ordföranden.

Mölndal som ovan
Th. Nilsson”

Handlanden Th. Nilsson var ordförande i Mölndals stadsfullmäktige under åren 1922—1926.

Kommittén arbetade snabbt och tog fram flera olika förslag, varav de flesta är signerade A P, vilket troligen kan uttolkas som Arne Palmeth. Ett av förslagen är signerat K. Berg.

Det förslag som vunnit kommittérades gillande och som av riksheraldikern beskrives och kommenteras är troligen det här avbildade vapenförslaget signerat A P och daterat 22.1.22 och utgör ett av fyra förslag på samma dokument.

Redan den 7 februari 1922 översändes förslaget jämte protokollsutdrag till riksheraldikern, vilket framgår av följande skrivelse ställd till

”Herr Riksheraldikern, Stockholm: Betr. Mölndals stadsvapen. Såsom framgår av bil. protokollsutdrag från allm. rådstuga har uppdragits åt en kommitté att utarbete förslag till vapen för Mölndals stad.

Sedan kommittén enats om bil. förslag, översändes härmed det samma. Dock göres herr Riksheraldikern uppmärksam på, att kullarna i det högra hörnet skulle behöva skuggas för att erhålla bergutseende och i någon mån kanske göras mer olikformade.

För övrigt hemställes vördsamt om bifall till förslaget.

Mölndal den 7 febr. 1922

Å kommittérades vägnar:

Th Nilsson”

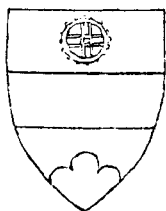
Riksheraldikern mottog brevet den 9 februari och besvarade skrivelsen samma dag, vilket framgår av följande:

”Herr Th. Nilsson, Mölndal.

Jag har idag erhållit Edert brev med förslag till vapen för Mölndal och får härmed anföra följande: ginbalkvis dragen ström eller band betecknar oäkta börd och kan således visserligen användas av människor, som önska markera detta, men ej av städer. Vidare har strömmen snedt över skölden — ehuru från andra hållet — kommit till användning vid så många nya stadsvapen t. ex. Avesta, Huskvarna, Ludvika, Motala, Ronneby och Trollhättan, vartill antagligen kommer Mjölby, att den här ej bör återupprepas. Ett berg i vapen tecknas ej gerna på detta sätt. Hjulet är ej vackert, men kan accepteras. En ström kan lika väl symboliseras genom ett rakt band som genom ett vågigt. Följande det av Eder givna uppslaget vill jag därför föreslå: en blå sköld med en silverbjelke åtföljd ovan av ett fyrekradt kvarnhjul och nedan av ett berg, båda av nämnda metall, i likhet med hosstående ritning.

Stockholm den 9 februari 1922.

Adam Lewenhaupt.”

Den i skrivelsen omnämnda ritningen hade detta utseende.

Vid läsningen av ovanstående brev känner man specialistens suveräna sakkunskap och kanske något syrliga ton — när det gäller innebörden av en ginbalk — men även hans vilja att hjälpa kommittéerade att på ett heraldiskt riktigt sätt förverkliga det uppslag som kommittén framtagit.

Skrivelsen besvarades omgående:

”Herr Riksheraldikern,
Stockholm.

Eder ärade skrivelse av gårdagen har jag tacksamt emottagit, och får jag å kommittérades vägnar framhålla, att, då vi icke önska markera vår stad såsom ’oäkta’, vi med nöje godkänna Edert förslag till stadsvapen för Mölndal.

Mölndal den 10 febr. 1922

Th Nilsson.”

Svar följde omedelbart från riksheraldikern:

”Herr Th. Nilsson,
Mölndal

Till svar å Eder skrivelse den 10 innevarande månad har jag äran meddela, att jag skall låta måla det av Eder godkända vapnet samt underställa det Kungl. Maj:ts godkännande.

Stockholm den 13 februari 1922
Adam Lewenhaupt.”

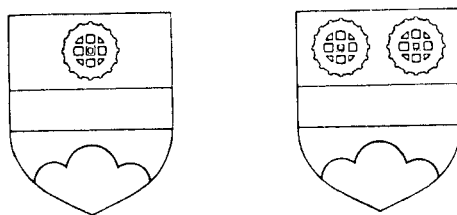
I ett senare brev till kommittérades ordförande skriver riksheraldikern:

”Herr Th. Nilsson, Mölndal.

Vid uppritningen av vapnet har jag funnit att det kanske blir fyligare och vackrare med två kvarnhjul än med blott ett. Jag sänder därför härmed tvänne förslag till benäget påseende för den händelse vederbörande skulle tycka detsamma och med anhållan att få dem återställda med utlåtande. Stockholm den 24 februari 1922.

Med utmärkt högaktning.
Adam Lewenhaupt.”

De två förslagen återfinnes i förminskad skala härunder.

Stadsfullmäktiges och kommittérades ordförande redogjorde för vapenfrågan i stadsfullmäktige den 1 mars 1922 under § 16 i protokollet, varav framgår ”Företedde herr ordföranden tvänne av riksheraldikern utarbetade förslag till vapen för staden Mölndal; och beslöto stadsfullmäktige uppdraga åt den av allmänna rådstugan tillsatta kommittén, att i samråd med t.f. stadsstyrelsen avgiva yttrande i ärendet.”

Man kan redan här ana att de uppgjorda förslagen blev föremål för diskussion och att viss tveksamhet uppstått om förverkligandet av de ursprungliga intentionerna. I anledning av beslutet skrev stadsstyrelsens ordförande kommunalborgmästare Harry Ljungberg följande skrivelse:

”Till H.H. Riksheraldikern Greve Adam Lewenhaupt,
Stockholm.

Härmed får jag meddela, att härvarande stadsfullmäktige beslutat uppdraga åt den för uppgörande av förslag till stadsvapen tillsatta kommittén att i samråd med t.f. stadsstyrelsen granska de av Eder uppgjorda förslagen till vapen samt sedermera till fullmäktige inkomma med yttrande i ärendet. Det torde därför vara lämpligast, att stadsfullmäktiges beslut härutinnan avvaktades innan någon åtgärd från herr Riksheraldikerns sida vidtoges.

Mölndal den 10 mars 1922

För stadsstyrelsen:
Harry Ljungberg.”

Ärendet återupptogs till förnyad behandling i fullmäktige den 21 mars 1922 under § 9 i protokollet, varav framgår: ”Vid företagande ånyo till behandling av det under § 16 i protokollet för den 1 i denna månad senast antecknade ärendet angående upprättande av förslag till vapen för Mölndals stad, förelåg följande från särskilda kommittéerade och t.f. stadsstyrelsen inkomna yttrande: ’Till etc — — — — Bil. 9 Vapen.’ Vid yttrandet hade funnits fogat däri omförmälda förslag till vapen.

Efter föredragning av skrivelsen samt sedan en längre överläggning hållits, beslöto stadsfullmäktige enhälligt att bemyndiga särskilda kommittéerade, förstärkta med lantbrukaren Ernst Ohlsson och ingenjören Arne Palmeth, att i samråd med t. f. stadsstyrelsen uppgöra slutligt förslag, i vilket borde ingå något emblem för jordbruket inom orten, ävensom att sedan detta skett översända förslaget till riksheraldikern för godkännande.”

Som sekreterare vid sammanträdet tjänstgjorde stadskamreraren Nils Appelquist.

Av protokollet framgår icke den kritik, som det ursprungliga och sedermera av riksheraldikern bearbetade förslaget till vapen med symbolen för ett berg blivit utsatt för. Det framgår icke heller om kommittéerade själva kommit på andra tankar. Klart är dock, att kommittén förstärkts med lantbrukaren Ernst Ohlsson och ingenjören Arne Palmeth och att i beslutet klart utsäges, att i det slutliga förslaget ”borde ingå något emblem för jordbruket inom orten”. I detta sammanhang kan erinras om

att Fässbergsdalen tidigare varit en av länets största, sammanhängande jordbruksbygder. En symbol för jordbruket liksom en för kvarnarna synes därför vara välmotiverad.

Stadsfullmäktiges beslut föranledde följande gemensamma skrivelse från särskilda kommittéerade och t. f. stadsstyrelsen:

”Till
Riksheraldikerämbetet,
Stockholm.

Med åberopande av protokoll fört vid stadsfullmäktiges i Mölndal sammanträde den 21 mars 1922 få särskilda kommittéerade och t. f. stadsstyrelsen härmed översända tvenne förslag till vapen för staden, av vilka alt. A förordas. Från lantbrukarhåll har framställts samstämmig anhållan, att i vapnet borde finnas något emblem för jordbruket, då denna näringsgren är av äldsta dato och allt fortfarande är av största betydelse för samhället.

Mölndal den 31 mars 1922

För särskilda kommittéerade:
Th Nilsson

För t. f. stadsstyrelsen:
Harry Ljungberg”

Skrivelsen besvarades omedelbart av riksheraldikern, som anförde:

”Till svar å Eder skrivelse av gårdagen och då jag finner ett emblem för jordbruket synnerligen på sin plats, hemställer jag att den något gyttriga kombinationen av ax och skära utbytes mot endast en skära. Det förra värkar småplottrigt mot den enhetliga bilden i övre fältet. Det blir även vackrast om hjulet och skäran göras i silver liksom bjelken.

Stockholm den 1 april 1922.”

Därefter dröjde det över ett år innan ytterligare något hände i ärendet och i stadsstyrelsen och fullmäktige väntade man troligen på att Kungl Maj:ts fastställelse skulle erhållas. När detta dröjde skrev stadsstyrelsens ordförande:

”Till
Riksheraldikerämbetet
Stockholm.

Härmed anhålles om meddelande, huruvida vapen för Mölndals

stad kan förväntas bliva inom närmaste tiden av Kungl. Maj:t fastställt.

Möln dal den 31 augusti 1923

För stadsstyrelsen:

Harry Ljungberg.”

Ämbetet besvarade skrivelsen som följer enl. kopia av koncept:

”Som svar å skrifvelse af d. 31 aug. får jag meddela att Riksheraldikern kommer att ingå till Kungl. Maj:t med begäran om fastställande af Möln dals stads vapen så snart stadsstyrelsens svar å Riksheraldikerns skrifvelse af den 1 april d. å. hit ingått.

Sthlm d. 6.9.1923

F-d.”

Troligen hade stadsstyrelsen och kommittéerade missförstått skrivelsen av den 1 april och icke uppfattat att skrivelsen borde besvaras. Emellertid svarade stadsstyrelsen den 25 oktober 1923 följande:

”Till

Riksheraldikerämbetet,
Stockholm.

Med anledning av Eder skrifvelse den 6 nästlidne september får stadsstyrelsen härmed meddela, att den icke har något att erinra mot det i riksheraldikerämbetets skrifvelse den 1 april 1922 omförmälda förslaget till vapen för Möln dals stad.”

Härefter gjordes framställning till Konungen om fastställande av vapnet, vilket framgår av följande skrifvelse:

”Till Konungen

Sedan jag till vapen för staden Möln dal föreslagit ’En röd sköld med en bjelke av silver, åtföljd ovan av ett kvarnhjul och nedan av en skära båda av nämnda metall’ samt stadsstyrelsen förklarat sig icke hava något att erinra mot mitt förslag, får jag i underdånighet anhålla att Eders Kungl. Majt täcktes i nåder fastställa detsamma i enlighet med närlagda målning. Stockholm den 15 november 1923.

Underdånigst

Adam Lewenhaupt.”

Ovanstående framgår av en fotokopia av koncept till skrivelsen hos riksarkivet.

Ärendet togs åter upp till behandling i stadsfullmäktige den 4 december 1923 under § 26 i protokollet, varvid anfördes:

”Stadsstyrelsen hade på anmodan av länsstyrelsen till stadsfullmäktige överlämnat Riksheraldikerns till Konungen ingivna skrivelse jämte förslag till vapen för staden Mölndal, utgörande 'en röd sköld med en bjälke av silver, åtföljd ovan av ett kvarnhjul och nedan av en skära, båda av nämnda metall'.

Sedan beredningsutskottet, som på grund av remiss från stadsfullmäktiges ordförande vid företagen behandling hemställt att ingen ändring i det föreliggande förslaget må företagas, beslöt stadsfullmäktige enhälligt:

att förklara sig icke hava något att erinra mot att det av Riksheraldikern föreslagna vapnet för staden Mölndal måtte varda av Kungl. Maj:t godkänt och fastställt.

Som ovan

I tjänsten:

Nils Appelquist.”

Den 15 februari 1924 fastställde Kungl Maj:t det föreslagna vapnet att gälla för Mölndals stad. Ärendet föredrogs i stadsfullmäktige den 1 april 1924 under § 41:

”Föredrogs och lades till handlingarna avskrift av Kungl Maj:ts skrivelse angående fastställelse av godkänt förslag till vapen för staden Mölndal så lydande:

Avskrift

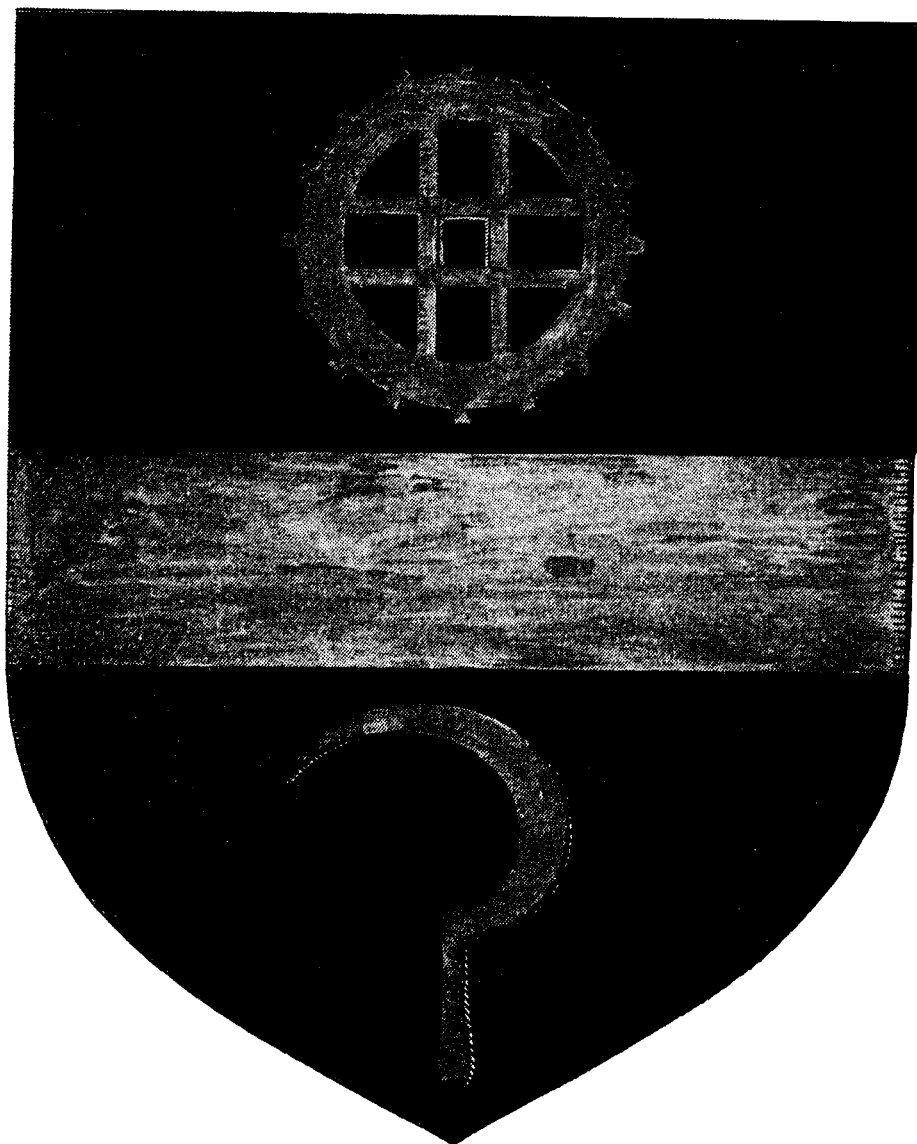
Gustaf etc.

Vår ynnest etc.

I skrivelse den 15 november 1923 har riksheraldikern anhållit om fastställelse av en skrivelsen bifogad ritning till vapen för staden Mölndal, vilket vapen av riksheraldikern beskrivits sålunda: 'En röd sköld med en bjälke av silver, åtföljd ovan av ett kvarnhjul och nedan av en skära, båda av nämnda metall'.

Gillas

Atter

MÖLNDAL

Häröver har länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, efter hörande av stadsfullmäktige och stadsstyrelsen i Mölndal, den 1 februari 1924 avgivit utlåtande.

— — —

Kungl Maj:t gillar den ingivna ritningen till ifrågavarande vapen. Ritningen överlämnas härmed för att vederbörande tillställas, jämte det avskrift av detta brev tillställes riksheraldikern för kännedom. Stockholms slott den 15 februari 1924.

Gustaf.

/G. Malm.

87/8

Till länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län angående fastställelse av ritning till vapen för staden Mölndal.

Rätt avskrivet betygar:

Ex officio:

Ernst Thorin

Som ovan

I tjänsten:

Nils Appelquist”

Vid förfrågan hos statsheraldikern har upplysts, att dåvarande riksheraldikern friherre H. Fleetwood i ”Meddelanden från Riksheraldiska ämbetet 1933” redogör för stadsvapen fastställda sedan 1921 och om Mölndal skriver han följande: Vederbörande i den nya staden meddelade Riksheraldikerämbetet att önskemålen beträffande stadens blivande vapen voro att i skölden inginge en å, ett kvarnhjul samt emblem för jordbruk. Ett antal förslag insändes till ämbetet, som omarbetade ett av desamma, vilket därefter av stadsfullmäktige godkändes och av Kungl. Maj:t den 15 februari 1924 fastställdes med följande beskrivning: d v s den beskrivning som framgår av föregående avskrift av stadsfullmäktiges protokoll. I ”Svensk vapenbok för landskap, län och städer” av statsheraldiker C G U Scheffer lämnar han beträffande Mölndals stads vapen följande förklaring till de olika emblemens betydelse: ”Bjälken syftar på Mölndalsån, vars forsar redan under medeltiden användes till att driva en rad skvaltkvarnar. Vid 1800-talets mitt fanns ett trettiotal kvarnar, som försåg såväl den omgivande landsbygden som Göteborg med mjöl. På platsen för de forna kvarnarna ligger nu moderna fabriker. Kvarnhjulet symboliserar kvarndriften. Skäran är emblem för jordbruket.”

Det ursprungliga förslaget bestod av en blå sköld med emblemen av silver. Av tillgängliga handlingar framgår icke varför den blå färgen utbyttes mot den röda. Ändringen synes ha företagits av riksheraldikern. Av samtal som författaren fört med statsheraldikern kan man dra den slutsatsen, att den blå färgen varit för dominerande i städernas vapen och att det därför kunde vara lämpligt med en röd sköld.

Det kan vara av intresse i detta sammanhang att jämföra Mjölby stads vapen, som fastställdes den 24 april 1923 och beskrives enligt följande: "i rött fält en bandvis ställd, gyllene ström, åtföljd av tvenne gyllene kvarnhjul". Guld och rött är också Östergötlands färger. Mölndal ligger i landskapet Västergötland, vars färger i vapnet är svart och guld, vilka dock icke kommit till användning i Mölndals vapen.

Mölndals kommuns vapen

Den 1 januari 1971 sammanlades Mölndals stad samt Kållereds och Lindome landskommuner till en kommun, benämnd Mölndal.

Inom den nya kommunens område har vapen fastställts av Kungl Maj:t för Mölndals stad och Kållereds landskommun, medan Lindome landskommun saknat vapen. I skrivelse den 15 juli 1971 till Heraldiska sektionen, Riksarkivet, hemställde denna artikels författare om upplysning huruvida beslut erfordrades i kommunfullmäktige om vapnets giltighet och huruvida det erfordrades fastställelse av kommunvapnet samt vilket vapen, som borde komma till användning i den nya kommunen.

Statsheraldikern besvarade ifrågavarande skrivelse dels den 28 juli 1971 avseende utformning av kommunens vapen, brevpapper, murkrona m m samt den 29 juli 1971 angående vapen för Mölndals nya kommun. I sistnämnda skrivelse redogjordes för dels Mölndals stads vapen dels för Kållereds, varvid anfördes bl a följande betr det senare: "Vapnet fastställdes av Kungl Maj:t den 29 november 1948 med följande beskrivning: I blått fält en kulle av silver, belagd med en röd stubbe, och däröver två korslagda röjningsyxor i silver.

Vapnet anknyter till ortnamnet. I vapenbeskrivningen har man velat understryka detta genom ordvalet. Det senare ledet i Kållered betyder "röjning", därav valet av beskrivningens term "röjningsyxor". Förleden är antingen genitiv singularis av mansbinamnet *Kolle* eller genitiv singularis eller pluralis av *kulle* (*kolle*) (Ortnamnen i Göteborg och Bohus län III, Göteborg 1932, s. 100). När av dessa alternativa tolkningar den

senare valts, har hänsyn tagits till att kommunen är kuperad och kullen därigenom återger faktiska terrängförhållanden.”

Beträffande vapen för Mölndals kommun anförde statsheraldikern följande: ”Med hänsyn till att Mölndals stad gett namn åt den till folkmängden största sammanläggningsdelen och att dess vapen är det äldsta av de två ifrågakommande vapnen samt att dess idéinnehåll är av en mer allmän syftning än Kållereds vapen, som är upprättat med ledning av ortnamnet, föreligger synnerligen starka skäl för att Mölndals kommun övertager Mölndals stads vapen.

Med stöd av det ovan anförda föreslår riksarkivets heraldiska sektion att i en till Konungen (civildepartementet) ställd skrivelse anhålles om förklaring att den nya kommunen Mölndal skall föra samma vapen, som Kungl Maj:t den 15 februar 1924 fastställt för Mölndals stad, och en däremot svarande flagga.”

I tjänsteskrivelse den 18 augusti 1971 och med åberopande av statsheraldikerns bifogade yttrande föreslog drätselkontoret kommunstyrelsen att hos kommunfullmäktige hemställa, att kommunfullmäktige måtte besluta ”att Mölndals kommun skall föra samma vapen som Kungl Maj:t den 15 februari 1924 fastställt för Mölndals stad och en däremot svarande flagga; att Mölndals kommun hos Konungen (civildepartementet) skall anhålla om förklaring att Mölndals kommun skall föra ifrågavarande vapen”.

På kommunstyrelsens hemställan beslöt kommunfullmäktige vid sammanträde den 27 oktober 1971 i enlighet med drätselkontorets förslag.

Den 4 februari 1972 förklarade Kungl Maj:t att Mölndals kommun skall föra samma vapen, som Kungl Maj:t den 15 februari 1924 fastställt för Mölndals stad, och en däremot svarande flagga.

I statsheraldikerns skrivelse den 28 juli 1971 anfördes bl a att ”något hinder torde icke möta för Mölndals kommun att övertaga murkrona från det tidigare stadsvapnet. Därvid bör iakttagas, att murkronan för att inte bli övertung, ej skall helt och hållet täcka övre sköldkanten (jfr Svensk vapenbok för landskap, län och städer).

Såsom varande ett värdighetstecken bör murkronan endast brukas, då vapnet användes av de kommunala myndigheterna.

Något särskilt tillstånd för vapnets användning erfordras icke, då ändamålet är ideellt. Idrottsföreningar, sångsällskap o d sammanslutningar behöva alltså icke inhämta något medgivande så länge vapnet icke användes i affärsmässigt sammanhang.

Då vapnet självt är vara, faller det ej under lagstiftningen (SFS 1970:498 och 499) exempelvis en nål, som blott avbildar vapnet. Ort-namnet eller ideell sammanslutnings namn må tilläggas.”

Av ovanstående framgår, att vapnet icke får användas i affärsmässigt sammanhang utan medgivande. Detta har reglerats i en skyddslagstiftning. Enligt lagen den 2 december 1960 om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar (SFS 1960:676 med därefter gjorda ändringar och tillägg) är det förbjudet att i näringsverksamhet utan tillstånd använda svenskt, kommunalt vapen i varumärke eller annat kännetecken för varor eller tjänster.

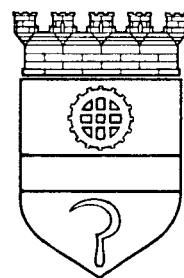
Utöver det kommunala beslutet erfordras, att vapnet blivit fastställt av Kungl Maj:t eller använt av ålder och otvetydigt vunnit hävd.

Enligt reglementet för Mölndals kommunstyrelse, äger kommunstyrelsen utan kommunfullmäktiges medgivande ”att utöva kommunens beslutanderätt i ärenden angående tillstånd att använda kommunens vapen”.

Mölndals vapen användes med krona på kommunens brevpapper och formulär i svart/vitt tryck samt i färg med murkrona i guld och text ’Mölndals kommun’, som åsattes kommunens bilar och övriga fordon.

Under 1920-talet tillkom en böjd murkrona med tre torn jämte en dekorationsslinga runt vapnet. Detta användes på stadens brevpapper och i sigill. Efter kommunsammanläggningen 1971 används vapnet med rak murkrona enl. Svensk vapenbok men utan dekorationsslinga.

Mölndals vapen fyllde 50 år 1974. Avsikten med denna artikel har varit att skapa klarhet över tillkomsten av stadens och kommunens vapen och därigenom ge nuvarande och kommande invånare i kommunen möjlighet att följa den spännande utvecklingen av vapnet steg för steg genom den återgivna skriftväxlingen. Dessutom hoppas författaren att läsaren skall få en liten inblick — om än ytterst begränsad — i den heraldiska vetenskapen.

Litteraturhänvisning:

C G U Scheffer: ”Svensk vapenbok för landskap, län och städer”.

Frithiof Dahlby: ”Svensk heraldisk uppslagsbok”.

”Landskommunernas tidskrift” nr 2 februari 1955:

”Till frågan om skydd för kommunalt vapen. Av statsheraldikern C G U Scheffer”.

Mölndals stads och kommuns arkivhandlingar.

Riksarkivets heraldiska sektions arkivhandlingar.

